

Emzirme Davranışının Önüne Geçen Birtakım Kültürel Aktarımlar

Ayla Güllü¹

Nihal Aloğlu²

Özet

Ülkelerin en değerli unsurlarından biri hiç şüphesiz insan faktörüdür. Bu faktörün doğumdan itibaren fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı olmasında anne sütünün çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Mucizevi bir besin kaynağı olan anne sütüne doğumdan hemen sonra başlanması, yaşamın ilk 6 ayı boyunca tek besin ögesi olarak verilmesi ve daha sonra uygun olan ek gıdalarla desteklenerek iki yaşına kadar devam edilmesi Dünya Sağlık Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu tarafından şiddetle tavsiye edilmektedir. Ancak bu doğrultuda hedeflenen sonuçlara henüz tam olarak ulaşamamıştır. Anne sütü vermemenin kanıtlanmış risklerine rağmen kadınların emzirmeye zamanında başlama ve emzirmeyi sürdürme oranları birçok ülkede nispeten düşük kalmaktadır. Bununla birlikte, emzirmeye yönelik davranış ve tutumlar ülkeden ülkeye ve ülkelerin kendi içinde değişkenlik göstermektedir. Emzirme davranışı çeşitli faktörlerden etkilendiği gibi kültürel aktarımdan ve yönelimden de etkilenmektedir. Mit; bilimsel temele dayanmayan geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücünün etkisiyle biçimlenen alegorik bir halk anlatımıdır. Farklı kültürlerde emzirmenin çeşitli sosyal ve sembolik ilişkilerin nesnesi ve konusu olduğu görülmektedir. Nitekim erken emzirme dönemindeki çoğu gıda uygulaması da bu mitlerin ve bilgilerin varlığıyla ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle emzirmeye başlama ve devam etme ile ilişkili davranışların altında yatan çeşitli inançları göz önünde bulundurmak emzirmenin etkinliğini artırmak için belirlenen müdahaleleri yönlendirmek açısından önemlidir. Bu çalışmada emzirme davranışlarına etki eden ve emzirmenin önüne geçen faktörler arasında yer alan kültürel inanç ve mitlerin önemine değinilmiştir.

- 1 Öğr.Gör.Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, aylgll@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1241-9370
- 2 Dr. Öğr.Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, nihaless@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4162-2845

1. Giriş

Bir bebeğin gereksinimine göre özel olarak hazırlanmış en değerli besin anne sütüdür. Anne sütünün içeriğinin bebeğin içinde bulunduğu duruma göre değişkenlik göstermesi nedeniyle bir annenin kendi bebeğine verebileceği en mükemmel besindir. Anne sütü bebeğin doğum zamanına bakılmaksızın doğum anından itibaren bebeğin fizyolojisine göre içeriği değişen mucize bir besin kaynağı olmasının yanında, bebeğin daha sonra sağlıklı hayat yaşaması için obezite, tip I diyabet, virüs ve/veya bakteri kaynaklı enfeksiyonlardan da bebeği koruyan aynı zamanda bebek mortalite ve morbidite oranlarının düşmesinde önemli etkiye sahip olan bir faktördür (Centre for Disease Control and Prevention; Parker et al., 2019). Emzirme, bebeğin uygun gelişimi ve çocuk sağlığının teşviki için önerilen ilk beslenme uygulamasıdır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 'ne göre doğumdan sonra ilk saat içinde emzirmeye başlanmalıdır, doğumdan 6. aya kadar tek besin kaynağı anne sütü olmalıdır, daha sonra 2 yaşına kadar uygun ve sağlıklı bir şekilde sunulan diğer gıdalar takviye edilmelidir (World Health Organization). Anne sütünün besleyici ve immünolojik özelliklerinin yanında sindirimi kolaydır, ekonomiktir, zekâyı etkileyen bilişsel ve davranışsal gelişim üzerinde etkilidir ve anne ile bebek arasındaki sevgi-şefkat bağlarını güçlendirir. Emzirme eylemi anne için de son derece faydalıdır, annede anemiye önler, meme ve yumurtalık kanseri gelişme riskini azaltır. Kısacası emzirme, bebek ve annenin fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlığını geliştirmekle birlikte bebek ölümlerini en çok önleyen tek stratejidir (Balogun et al., 2016; Ferreira et al., 2018; Vandenplas, 1997; Zakar et al., 2018). Bu açılardan bakıldığında anne sütü birçok hastalığı önlemek ve sağlık hizmeti kullanım maliyetlerini azaltmakla kalmayıp toplumsal refah için gerekli olan sermayenin oluşturulmasında da son derece etkilidir. Ancak, istendik emzirme davranışı birçok ülkede uygulanamamakta, annenin bebeğini ilk kendi sütü ile beslemesi ve bebeğin gelişme sürecine entegre olarak anne sütü verme sürdürülebilirliği sağlanmış gibi durmamaktadır. Güçlü tavsiyelere rağmen anneler çeşitli nedenlerden dolayı emzirmemektedir (Brown et al., 2019; Pithia et al., 2021; Rahman and Akter, 2019; Wang et al., 2014). Annesinin sütü ile bebeğin arasına subliminal algılardan kültüre, sosyoekonomik unsurlardan mitlere kadar birçok etmenin girdiği söylenebilir.

2. Emzirme ve Kültür

Emzirme doğum sonrası doğal bir süreç olmanın yanında aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel etkilere bağlı olan biyo-kültürel bir süreçtir (Pesoa et al., 2018). Kadınlar için anneliğe geçiş yeni beceriler, sosyal ilişkilerde değişiklikler, kısıtlanma ve yorgunluk ile karakterize edilen yeni

bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Bu yeni role başarılı uyum kültürden, sosyal destekten, anne ve bebeğin özelliklerinden etkilenir (Hvatum and Glavin, 2017; McKerracher et al., 2020; Teixeira et al., 2011). Geçmişten bu yana emzirme, anne sütü, annelik ve kadın olmak farklı dönemlerde ve toplumlarda tartışıla gelmiştir. Antropolojik araştırmalar, emzirminin yalnızca biyolojik olarak belirlenmiş içgüdüsel bir eylem olarak görülmediğini, kadının içinde bulunduğu tarihsel, sosyal ve kültürel bağlamdan (inançlar ve mitler) güçlü şekilde etkilenen karmaşık bir fenomen olduğunu göstermiştir. Bir mit, bilimsel açıdan kabul görmemesine rağmen toplum tarafından doğru olduğu kabul edilen ve genel nüfusa etki eden herhangi bir inanıştır. Emzirme eylemi nesiller boyu aktarılan mitler, inançlar ve değerlerle doludur. Bundan dolayıdır ki farklı kültürlerde bebek beslenmesi çeşitli sosyal ve sembolik ilişkilerin nesnesi ve konusu olmuştur. Bazı kültürlerde anne ile bebek arasındaki ilişkinin yakınlığı emzirminin şekline göre tanımlanmıştır (Hvatum and Glavin, 2017; Mabilia,1996; Marques et al., 2011; Sámano et al., 2020; Teixeira et al., 2011). Diğer yandan paradoksal olarak emzirminin önemi ve göreceli basitliği hakkındaki mesajlar, kadınların beklentileri ile gerçek emzirme deneyimleri arasında çatışma oluşturabilmektedir (Palmér, 2019). Doğum sonrası bedenin eski haline dönme beklentisi ve sosyal alanda eski görüntüsüyle var olma eğilimi kadının kendi bedenini nesneleştirmesine neden olur. Nesneleştirme teorisi, vücudun işlevinden ziyade nasıl görüldüğüne vurgu yaparak bedeni dışarıdan bir bakış açısıyla değerlendirmektir. Bu vücut gözetimi süreci, kültürel çekicilik standartlarını karşılamadığı zaman vücut utancı duygularına yol açabilir. Bu da, emzirmeye yönelik olumsuz tutumları artırabilir (Gillen et al., 2021; Johnston-Robledo et al., 2007). Hamilelik ve emzirme dönemindeki çoğu gıda uygulaması da mitlerin ve bilgilerin varlığıyla ilişkilendirilmiştir (Guggino et al., 2016).

Emzirme davranışı açısından tarihi kültüre bakıldığı zaman, ilk sıralarda yer alan 2 model karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; kısıtlamasız emzirme modeli ve yanıltıcı emzirme modelidir (Newton,1971). Bu emzirme modellerinden kısıtlamasız emzirme modeli, emmeyi kısıtlayan kurallar olmadan ilerler. Bebek her ağladığında veya huzursuzlandığında emzilir. Genellikle annesiyle aynı yatakta ya da en azından aynı odada uyur böylece geceleri memeye kolayca erişebilir. Gündüzleri annesi tarafından ağlaması emme yoluyla kısa sürede susturulabilecek kadar yakınına taşınır (Mead and Newton, 1967). Yanıltıcı emzirme modelinde ise, doğumdan itibaren süttten kesme tarihine kadar sosyal gelenekler tarafından emmenin ciddi bir şekilde kısıtlanması söz konusudur. Emzirme sayısını, besleme süresini, beslenmeler arasındaki süreyi ve anne-bebek temasını kısıtlayan kurallar vardır. Bebek ve anne genellikle farklı odalarda kalırlar. Anne ile bebeğin aynı yatakta yatması

tehlikeli kabul edilir. Bebeğe şeker, su, mama ve yarı katı gıdalar verilerek erken bir sürede bebeğin memeden uzaklaşması sağlanır (Newton,1971).

2.1. Emzirmeye Yönelik Kültürel Davranışların Çalışmalarla İncelenmesi

Bu bölümde emzirme davranışının kültürel aktarımdan ve kültürel bilgidan etkilenmesine yönelik yapılmış olan çalışmalar ortaya konulmuştur. Bu çalışmalarda farklı ülkelerde ve kültürlerde emzirme davranışları incelenmiştir. Bangladeş'te yapılan bir çalışmada, doğumdan sonra bebeklere verilecek ilk besin maddesinin anne sütü olması gerektiğinin bilindiği halde, uygulamada annelerin bebeğe emzirme öncesi sıklıkla su, bal, pastörize süt ve meyve suyu gibi gıdalar verdiği belirtilmiştir. Yeni doğan bebeği serinletmek ve nemlendirmek amaçlı dudaklarına su sürülmesi, bebeğin büyüdüğünde tatlı konuşabilmesi ve iyi huylu olması için bal verilmesi kültüre yönelik yapılan uygulamalar arasında yer almaktadır (Hackett et al., 2015). Tanzania'da yapılan bir çalışmada ise anne sütünün temel bir beslenme, enerji, canlılık ve güç kaynağı olarak algılandığı, bebeklerin doğumdan birkaç saat sonra emzirildiği, bebeğin, tarlada çalışırken bile gece gündüz annesinin yanında kaldığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada emzirme döneminde cinsel ilişkinin yasak olduğu ve emen bebeği süttten kesmeden tekrar hamile kalan annelerin utandırıldığı belirtilmiştir. Annenin sütü gelmiyorsa ve bebek ağlıyorsa bebeğe şekerli veya tuzlu kaynamış su verilir. Bu çalışmada eski zamanlarda doğumdan sonra anneye ve bebeğe bazı özel ilaçların karıştırıldığı yumuşak darı lapası verildiği de belirtilmiştir (Mabilia, 1996). Kamerun'da yapılan başka bir çalışmada emzirme uygulamalarını etkileyen en yaygın kültürel inancın emzirirken cinsellik yaşanamayacağı olduğu belirtilmiştir. Bazı durumlarda bu inanç, kadınların emzirmeyi erken bırakmasına neden olur (Reinsma et al., 2012). Kenya, Nairobi'de yapılan çalışmaya göre, anne sütü öncesi beslenme bebeğin doğal olarak aç doğduğu ve anne sütünün gelmesinden önce başka yiyeceklere ihtiyaç duyduğu inancıyla uygulanmaktadır. Kilolu doğan bebeklerin anne sütüyle doymayacağına inanılır. Bazı etnik gruplarda evlilik dışı ilişkilere giren bir annenin sütünün kirlendiğine inanılır. Annenin bebeğinin ölümüne yol açabilecek bu tür ilişkilere girerken emzirmeye devam etmesi 'kötü bir alâmet' veya 'lanet' olarak kabul edilir. Sonuç olarak bazı anneler bu tür ilişkilere girerlerse, temizlik ritüelleri yapılmadıkça emzirmeye devam edemezler. Bazı kadınlar toplum içinde nazar değdireceğine inanılan insanlar tarafından izlenebilecekleri için toplum içinde emzirmekten korkarlar. Toplumdaki genç anneler arasındaki diğer bir yaygın inanış, uzun süre emzirmenin fiziksel çekiciliğin azalmasına neden olacağıdır. Bazılarına göre de ne kadar

çok emzirirlerse, o kadar çok kilo verirler bu yüzden emzirmeyi bırakırlar (Wanjohi et al., 2016). Pakistan’da yapılan bir çalışmada ise bebeklere emzirme öncesinde tuzlu su, inek sütü, zenzem suyu, tereyağı, şekerli su ve kayısı yağı gibi yiyeceklerin verildiği belirtilmiştir (Khan et al., 2013). Zimbabwe’de yapılan başka bir çalışmada bazı anneler, bebek emmediğinde aç ve susuz olduğu için bebeğe su, yulaf lapası ve yoğurt verdiklerini belirtmiştir (Desai et al., 2014). Türklerdeki emzirmeye yönelik uygulamalara bakıldığında ise bazı annelerin sütünü üç ezan vakti geçtikten sonra verdikleri görülmektedir. Bu uygulamanın yapılmasıyla bebeklerin sabırlı olup, nefesine hâkim olacağı, “tok gönüllü olacağı” ve beklemeyi öğreneceğine inanılır. Diğer bir uygulama bebeğe ilk olarak şekerli su verilmesidir. Şekerli su uygulamanın nedeni bebeğin içini temizleyip ağrılarını dindirmesi ve dünyaya gelen çocuğun ağzı tatlı olsun dıyedir (Uçan, 2016). Bununla birlikte, annelerin sütlerinin yetersiz olduğuna dair algıları da genellikle yaygın olan mitlerle ilişkili olabilir. Bazı annelerin sütlerinin bebeklerine yaramadığı düşüncesi, bebeğin sürekli ağlamasının anne sütü yetersizliğine bağlanması, göğüsler dolgun değilse (yumuşaksa) ‘yeterince süt yoktur’ gibi inanışlar birçok annenin emzirmeyi erken bırakmasına ya da tam emzirmemesine neden olabilmektedir. Sonuç olarak, günümüzde batı toplumlarında kısıtlamasız emzirme modeliyle desteklenerek kadınların sosyal alanlarda emzirmesi yasal olsa da, Fransız kadınlarının emzirme işlevini çirkin bulması (Women Across Frontiers), toplum beslenmesinde yapay beslenme kültürünün hakim olduğu İrlanda’nın dünyada en düşük emzirme oranlarına sahip olması (Bishop et al., 2008), kültürel olarak emzirmeyi norm kabul eden Norveç’in Avrupa’da en yüksek emzirme oranlarına sahip ülke olarak belirtilmesi de kültürel faktörlerin bebek beslenmesi üzerindeki etkisine örnek olarak verilebilir.

3. Sonuç

Doğumdan sonraki ilk altı ay boyunca yalnızca anne sütüyle beslemenin güçlü bir bağışıklığa ve optimal gelişime önemli ölçüde katkıda bulunacağını belirtilmesine, Dünya Sağlık Örgütü ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu’nun doğumdan sonraki ilk saat içinde emzirmeye başlanmasını ve ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenmeyi şiddetle tavsiye etmesine rağmen emzirme konusunda hedeflenen davranışlara ulaşılamamaktadır. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenlerden birisi de kültürel uygulamalar olabilmektedir. Aileye yeni bir üyenin katılmasıyla mutluluk veren doğum sonu dönemde emzirmeye yönelik kültürel uygulamaların ve mitlerin yaygın olduğu görülmektedir. Anlaşıldığı gibi, çeşitli toplumlarda emzirmenin başlaması, emzirme süresi ve sıklığı hakkında karar vermede annelerin eylemlerini yönlendiren kültürel uygulamalar ve algılar mevcuttur.

Bir ülkenin beşeri sermayesini oluşturacak olan bebeklerle anne sütü arasındaki en büyük engellerden birisi, yine ülkenin kendi kültürel yapısı içinde bulunan mitler olabilmektedir. Dünya üzerindeki var olan kültürler, anne sütü ve emzirme konusunda kendi mitlerine sahiptirler. Önemli olan annelerin emzirme mitlerinden uzaklaşarak doğumdan hemen sonra bebeklerini istedik şekilde emzirmeye başlamalarıdır.

Emzirmeyle ilgili dünya kültürlerinin içinde günümüzde hala var olan mitlerin öncelikle ortaya çıkarılması ve kanıt dayalı uygulamaların emzirme konusundaki yerini alması gerekmektedir. Optimal emzirme uygulamaları ve beslenme sonuçlarının iyileştirilmesinde başarı şansını en üst düzeye çıkarmak için verilen mesajların bazı etnik ve kültürel gruplara göre uyarlanması gerekmektedir. Kültürel etkileri anlamak, bir davranış değişikliği uygulaması planlarken doğru bilgiyi sağlamak ve sağlıklı davranışa yönelik algılanan kısıtlamaları ortadan kaldırmak demektir. Kültürel uygulamalar ve sağlıklı uygulamalar arasında fikirlerin uyuşmaması ya da kuşaklar arası gerginliğe yol açmamak için de bir önceki kuşakta yer alan inanış ve davranışlar dikkate alınarak etkinliklerin planlanması doğru bir yaklaşım olacaktır. Bununla birlikte sağlık eğitimlerinde emzirme ile ilgili yanlış mitleri önlemede hedef kitle olarak özellikle doğum yapmamış ve emzirme deneyimi olmayan anne adaylarına öncelik verilmesi yanlış düzeltmeye çalışmak yerine doğruyu öğretmek açısından oldukça önemlidir. Erken dönemde toplumun sosyo-ekonomik sağlığı, ileri dönemde beşeri sermayenin gelişimini mitlerin varlığına bırakmamak önemli bir strateji olacaktır. Sonuç olarak toplumun kültür yapısının bebek beslenmesi üzerindeki etkisini kabul ederek yumuşak geçişlerle ve kültürel inanışlara duyarlı davranarak her doğan bebeğin hakkı olan anne sütünü alması konusunda etkili çalışmaların ve eğitimlerin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Balogun, O.O., O’Sullivan, E.J., McFadden, A., et al. (2016). Interventions for promoting the initiation of breastfeeding. *Cochrane Database Syst Rev.* 11(11):CD001688. doi: 10.1002/14651858.CD001688.pub3.
- Bishop, H., Cousins, W., Casson, K., & Moore, A. (2008). Culture and Caregivers: Factors Influencing Breastfeeding among Mothers in West Belfast, Northern Ireland. *Child Care in Practice.* 14(2):165-179. doi: 10.1080/13575270701868785
- Brown, S., Stuart-Butler, D., Leane, C. et al. (2019). Initiation and duration of breastfeeding of Aboriginal infants in South Australia. *Women Birth.* 32(3):e315-e322. doi: 10.1016/j.wombi.2018.07.009.
- Centre for Disease Control and Prevention (CDC). Maternal Diet. Washington, DC, United States, 2020. Erişim: 15.10.2023 <https://www.cdc.gov/breastfeeding/breastfeeding-special-circumstances/diet-and-micronutrients/maternal-diet.html>
- Desai, A., Mbuya, M.N.N., Chigumira, A., et al. (2014). Traditional oral remedies and perceived breast milk insufficiency are major barriers to exclusive breastfeeding in rural Zimbabwe. *J Nutr.* 144(7):1113-9. doi: 10.3945/jn.113.188714.
- Ferreira, T.D.M., Piccioni, L.D., Queiroz, P.H.B., et al. (2018). Influence of grandmothers on exclusive breastfeeding: cross-sectional study. *Einstein (Sao Paulo).* 16(4):eAO4293. doi: 10.31744/einstein_journal/2018AO4293.
- Gillen, M.M., Markey, C.H., Rosenbaum, D.L., & Dunaev, J.L. (2021). Breastfeeding, body image, and weight control behavior among postpartum women. *Body Image.* 38:201-209. doi: 10.1016/j.bodyim.2021.04.006.
- Guggino, A., Barbero, S., Ponzo, V., et al. (2016). Myths about nutrition in pregnancy. *J Obstet Gynaecol.* 36(7):964-965. doi: 10.3109/01443615.2016.1168372.
- Hackett, K.M., Mukta, U.S., Jalal, C.S.B., & Sellen, D.W. (2015). Knowledge, attitudes and perceptions on infant and young child nutrition and feeding among adolescent girls and young mothers in rural Bangladesh. *Matern Child Nutr.* 11(2):173-89. doi: 10.1111/mcn.12007.
- Hvatum, I., and Glavin, K. (2017). Mothers’ experience of not breastfeeding in a breastfeeding culture. *Journal of Clinical Nursing.* 26(19-20): 3144–3155. doi:10.1111/jocn.13663
- Johnston-Robledo, I., Kristin Sheffield, B.A., Jacqueline Voigt, B.A., & Jennifer Wilcox-Constantine, B.A. (2007). Reproductive Shame: Self-Objectification and Young Women’s Attitudes Toward Their Reproductive Functioning. *Women & Health.* 46(1):25-39, doi: 10.1300/J013v46n01_0.

- Khan, G.N., Memon, Z.A., & Bhutta, Z.A.A. (2013). Cross sectional study of newborn care practices in Gilgit, Pakistan. *Journal of Neonatal-Perinatal Medicine*.6:69–76 doi:10.3233/NPM-1364712
- Mabilia, M. (1996). Beliefs and practices in infant feeding among the Wagogo of Chigongwe (Dodoma rural district), Tanzania I. Breastfeeding. *Ecology of Food and Nutrition*. 35(3):195–207. doi:10.1080/03670244.1996.9991489
- Marques, E.S., Cotta, R.M.M., & Priore, S.E. (2011). Mitos e crenças sobre o aleitamento materno. *Ciência & Saúde Coletiva*. 16(5):2461–2468. doi:10.1590/s1413-81232011000500015.
- McKerracher, L., Moffat, T., Barker, M., et al. (2020). Knowledge about the Developmental Origins of Health and Disease is independently associated with variation in diet quality during pregnancy. *Matern Child Nutr*. 16(2):e12891. doi: 10.1111/mcn.12891.
- Mead, M., and Newton, N. (1967). Cultural patterning in perinatal behavior. In: *Childbearing: its Social and Psychological Aspects*, edited by S. A. Richardson and A. F. Guttmacher. *Baltimore: Williams & Wilkins*. p. 142-144
- Newton, N. (1971). Psychologic differences between breast and bottle feeding. *The American Journal of Clinical Nutrition*. 24(8): 993–1004. doi:10.1093/ajcn/24.8.993.
- Palmér, L. (2019). Previous breastfeeding difficulties: an existential breastfeeding trauma with two intertwined pathways for future breastfeeding—fear and longing. *Int J Qual Stud Health Well-being*. 14(1): 1588034. doi: 10.1080/17482631.2019.1588034.
- Parker, M.G., Gupta, M., Melvin, P., et al. (2019). Racial and Ethnic Disparities in the Use of Mother’s Milk Feeding for Very Low Birth Weight Infants in Massachusetts. *J Pediatr*. 204:134-141.e1. doi: 10.1016/j.jpeds.2018.08.036.
- Pesoa, J.I., Vásquez, S.M., & Gajardob, K.A. (2018). Experiences, beliefs and attitude on donation of human milk in women of Arauco province. *Rev Chil Pediatr*. 89(5):592-599. doi: 10.4067/S0370-41062018005000504.
- Pithia, N., Dong, A., Grogan, T., et al. (2021). Race and Ethnicity and Exclusive Breastfeeding Success. *Breastfeed Med*.16(5):402-406. doi: 10.1089/bfm.2020.0333.
- Rahman, A., and Akter, F. (2019). Reasons for formula feeding among rural Bangladeshi mothers: A qualitative exploration. *PLOS ONE*. 14(2);e0211761. doi:10.1371/journal.pone.0211761.
- Reinsma, K., Bolima, N., Fonteh, F., et al. (2012). Incorporating cultural beliefs in promoting exclusive breastfeeding. *African Journal of Midwifery and Women’s Health*. 6(2):65-70. doi:10.12968/ajmw.2012.6.2.65.

- Sámamo, R., Lara-Cervantes, C., Martínez-Rojano, H., et al. (2020). Dietary Knowledge and Myths Vary by Age and Years of Schooling in Pregnant Mexico City Residents. *Nutrients*. 12(2):362. doi: 10.3390/nu12020362.
- Teixeira, M.A., Nitschke, R.G., & Silva, L.W. (2011). Breastfeeding in the daily family life -an intergenerational context: the influence of grandmothers. *Rev Kairós Gerontol*. 14(3):205-21.
- Uçan, S. (2016). Ebeveynlere Verilen Emzirme Eğitiminin Emzirme Sürecine, Kültürel Davranışlara ve Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Konya.
- Vandenplas, Y. (1997). Myths and facts about breastfeeding: does it prevent later atopic disease? *Acta Paediatrica*. 86(12):1283-1287. doi:10.1111/j.1651-2227.1997.tb14898.x.
- Wang, W., Lau, Y., Chow, A., & Chan, K.S. (2014). Breast-feeding intention, initiation and duration among Hong Kong Chinese women: a prospective longitudinal study. *Midwifery*. 30(6):678-87. doi: 10.1016/j.midw.2013.07.015.
- Wanjohi, M., Griffiths, P., Wekesah, F., et al. (2016). Sociocultural factors influencing breastfeeding practices in two slums in Nairobi, Kenya. *International Breastfeeding Journal*. 12(1). doi:10.1186/s13006-016-0092-7.
- Women Across Frontiers Administrator. The Stigma of Breastfeeding in France - Women Across Frontiers. Published October 13, 2016. Erişim: 16.09.2023. <https://wafmag.org/2016/10/stigma-breastfeeding-france/>
- World Health Organization. 'Global strategy for infant and young child feeding', 2003. Erişim: 15.09.2023. <https://www.who.int/publications/i/item/9241562218>
- Zakar, R., Zakar, M.Z., Zaheer, L., & Fischer, F. (2018). Exploring parental perceptions and knowledge regarding breastfeeding practices in Rajanpur, Punjab Province, Pakistan. *International Breastfeeding Journal*. 13(1). doi:10.1186/s13006-018-0171-z.

